

N
R

1
/
2
0
1
7

ASTRA

SAMHÄLLE — KULTUR — FEMINISM

ASTRA

SAMHÄLLE

KULTUR

FEMINISM

Tallbergsgatan 1/175
00180 Helsingfors

E-post: astra@astra.fi

Webbsida: astra.fi

FB: facebook.com/tidskriftenastra

IG: instagram.com/tidskriftenastra

Chefredaktör:

Nina Nyman

astra@astra.fi

AD:

Nina Grönlund

astra.artdirector@gmail.com

Administration & prenumeration:

Ida Söderlund

pren@astra.fi

Prenumerera: ASTRA utkommer fyra gånger om året. En helårsprenumeration i Finland kostar 45 euro. Mera information får du på astra.fi eller genom att mejla pren@astra.fi.

Lösnummer: 12 euro

Tryckeri: FRAM

Medlem i Tidskriftscentralen

ISSN-L 2323-3966

ASTRA ges ut av Utgivarföreningen för tidskriften ASTRA NOVA. Stöd ASTRA genom medlemskap i utgivarföreningen! Kontakta styrelsen för mera information:
astra.styrelse@gmail.com.

År 2017 består styrelsen av:

Ina Kauranen (ordförande),

Ylva Perera (vice ordförande),

Hanna Arhippainen, Helena Björk,

Johanna Bruun, Elvira Eilittä,

Jenna Emtö, Ida Enegren,

Jessica Finnilä, Mia Haglund,

AnneSophie Hokkanen, Edith Keto,

Liselott Lindén, Catariina Salo,

Jonna Similä och Fanny Södergran

Bild på omslaget:

Anna Salmi

Medverkande i ASTRA 1/2017:

Adrienne Westerback

Anna Salmi

Anna Wiksten

Christin Sandberg

Edith Hammar

Eevi Rutanen

Fanny Malmberg

Hanna Enlund

Hanna Hernried Forslind

Ida Söderlund

Jenny Carlbom

Jenny Ingman

Martina Moliis-Mellberg

Melinda Lönnberg

Minna Sell

Nina Grönlund

Nina Nyman

Olivia Maury

Sandra Holmqvist

Sara Rönnqvist

Siri Frances

Thomas Södergård

Valter Sandell

I DETTA NUMMER AV ASTRA

4

Nina Nyman
SYSTERSKAPET – EN
FEMINISTISK COMEBACK

8

Adrienne Westerback
UNDERBARA SYSTERSKAP
I VARDAGEN

9

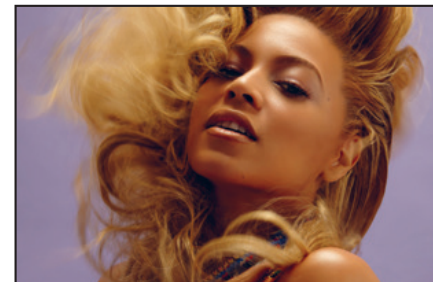
Anna Wiksten
SKITPRAT – OM
SYSTERSKAP
OCH FETT PÅ NÄTET

10

Siri Frances
VÄNSKAP SOM MOTSTÅND

15

Jenny Carlbom
EN FRIVILLIG
SVENSK ABORT

17

Fanny Malmberg
OKAY LADIES, NOW LET'S
GET IN FORMATION

20

Sara Rönnqvist
ETT FINLAND I
REGNBÅGENS FÄRGER

26

Christin Sandberg
GLOBALT SYSTERSKAP

33

Hanna Enlund
och Jenny Ingman
SYSTERSKAP
OCH MENS?

35

Olivia Maury, Valter Sandell
och Thomas Södergård
OMSORG SOM
POLITISK KRAFT

40

Sandra Holmqvist
-ISTER

43

Minna Sell
SYSTERSKAPET I
LITTERATUREN

45

Melinda Lönnberg
DIKT

46

Martina Moliis Mellberg
ALL HEDER ÅT SKAM

51

ORDLISTA

Text Nina Nyman

SYSTERSKAPET

LEDARE

Efter att under den tredje vågens feminism ha varit ett otrendigt ord har systerskapet gjort en stark comeback. Ett av de argument som använts mot termen systerskap (speciellt under 90-talet) är att det fokuserar på kön och riskerar låsa fast vad det kan betyda att vara kvinna eller vad kvinnlig vänskap kan vara. Eller att systerskap förutsätter en essentiell bild av systrar.

Under den fjärde vågens feminism, den vi lever nu, har begreppet ändå fått en renässans. Det kan vid första anblick verka lite märkligt eftersom feminismen aldrig varit så splittrad som den är nu. Eller nej, jag tycker inte att splittrad är rätt term för vad feminismen är, även om det är den term som används mest. Jag skulle kanske snarare säga att feminismerna aldrig varit så många som de är nu. Olikhet och intern kritik betyder inte nödvändigtvis splittring. Men nu gör alltså systerskapet en comeback och jag kan se tre orsaker till det.

EN FEMINISTISK COMEBACK

1.

Svart feminism som trendsättare. Här har systerskapsbegreppet aldrig helt fallit ur modet och när det igen började användas aktivt bland vita feminister för ungefär fem år sedan tycker jag att det fanns det en liten approprieringsvibb, men den var övergående.

2.

Alliansers betydelse då olikhet får ta plats som utgångspunkt för kamp. Här kan systerskapet fungera både som en kontraproduktiv dröm om enhet och en mera realistisk insikt om att solidaritet handlar om ömsesidigt erkännande. Att systerskapet skapas genom olikheter och inte trots dem.

3.

Den (kvinnliga) erfarenheten av vänskap som bas för motstånd, där en kan hitta genklang och förståelse för sina upplevelser. Vi är många som har lyxen att hitta andningshål i en patriarkal värld i just våra vänskaper och att där tillsammans skapa strategier för en mer fungerande vardag.

Systerskap beskriver en typ av respekt många av oss inte hittar i termen broderskap. I det här numret av ASTRA öppnar vi upp både bra och dåliga erfarenheter av systerskap och analyserar vad det betyder att vara någons syster. ^A

Skribenten är ASTRAS chefredaktör

TEMA:

SYSTERSKAP

Bild Hanna Hernried Forslind

8

SOM SAMHÄLLE SKAPAR VI
FÖRST ETT KLIMAT DÄR FLICKOR
OCH KVINNOR FÖRUTSÄTTES
TÄVLA MED VARANDRA, KÄMPA
OM TALTURER OCH SE SINA
MEDSYSTRAR SOM STÄNDIGA
HOT — BARA FÖR ATT SEDAN
BESKYLLA FLICKORNA SJÄLVA
FÖR DET HÄR MEDAN KILLARNA
ÄNDÅ HÖRS MEST.

9

DET ÄR TRAGISKT ATT SE HUR
KROPPEN OCH SÄRSKILT DEN
FETA KROPPEN KAN FÅ KVINNOR
MED DE GODASTE FEMINISTISKA
INTENTIONER ATT FÖRVANDLAS
TILL EN SLAGS SOLANAS
DADDY'S GIRLS.

14

ICKE-MÄNS VÄNSKAP ÄR
EN RADIKAL HANDLING
SOM FORTSÄTTER EN LÅNG
TRADITION AV EXISTENS UNDER
HÅRD PRESS.

16

VI PRATAR JU INTE OM DE MÄN
SOM VÅGRAR ATT ANVÄNDA
KONDOM.

VI PRATAR INTE OM DE KVINNOR
SOM PRESSAS TILL ATT GÖRA EN
ABORT.

VI PRATAR INTE OM HUR VI
PRATAR OM DE KVINNOR SOM
BEHÅLLER ETT BARN MOT
MANNENS VILJA.

18

MEN, HITTILLS HAR VI BARA
UPPLEVT EN BEYONCÉ-FEMINISM
SOM INTE GÅR UTANFÖR

BEKVÄMLIGHETSZONEN, EN
FEMINISM SOM UTGÅR IFRÅN
BINARITET, SOM INTE I HEMSKT
STOR GRAD VILL SKAKA
OM STRUKTURERNA, BARA
UTNYTTJA DEM BÄTTRE

29

VI MÅSTE VARA NOGA MED
ATT VÅR FEMINISM FUNGERAR
FÖR ATT RADIKALT OMFATTA
MÄNNISKOR SOM INTE SER
UT SOM OSS, LEVER SOM VI,
ÄLSKAR SOM VI, TJÄNAR SOM
VI, TROR SOM VI OCH TÄNKER
SOM VI. DETTA KRÄVER
ANSTRÄNGNING OCH TID,
SAMT ATT VI GLÖMMER DET VI
HAR LÄRT FÖR ATT LÄRA NYTT
OCH UTVECKLAS. DET ÄR INTE
LÄTT, VILKET ÄR NÅGON VI
OCKSÅ MÅSTE ERKÄNNA.

32

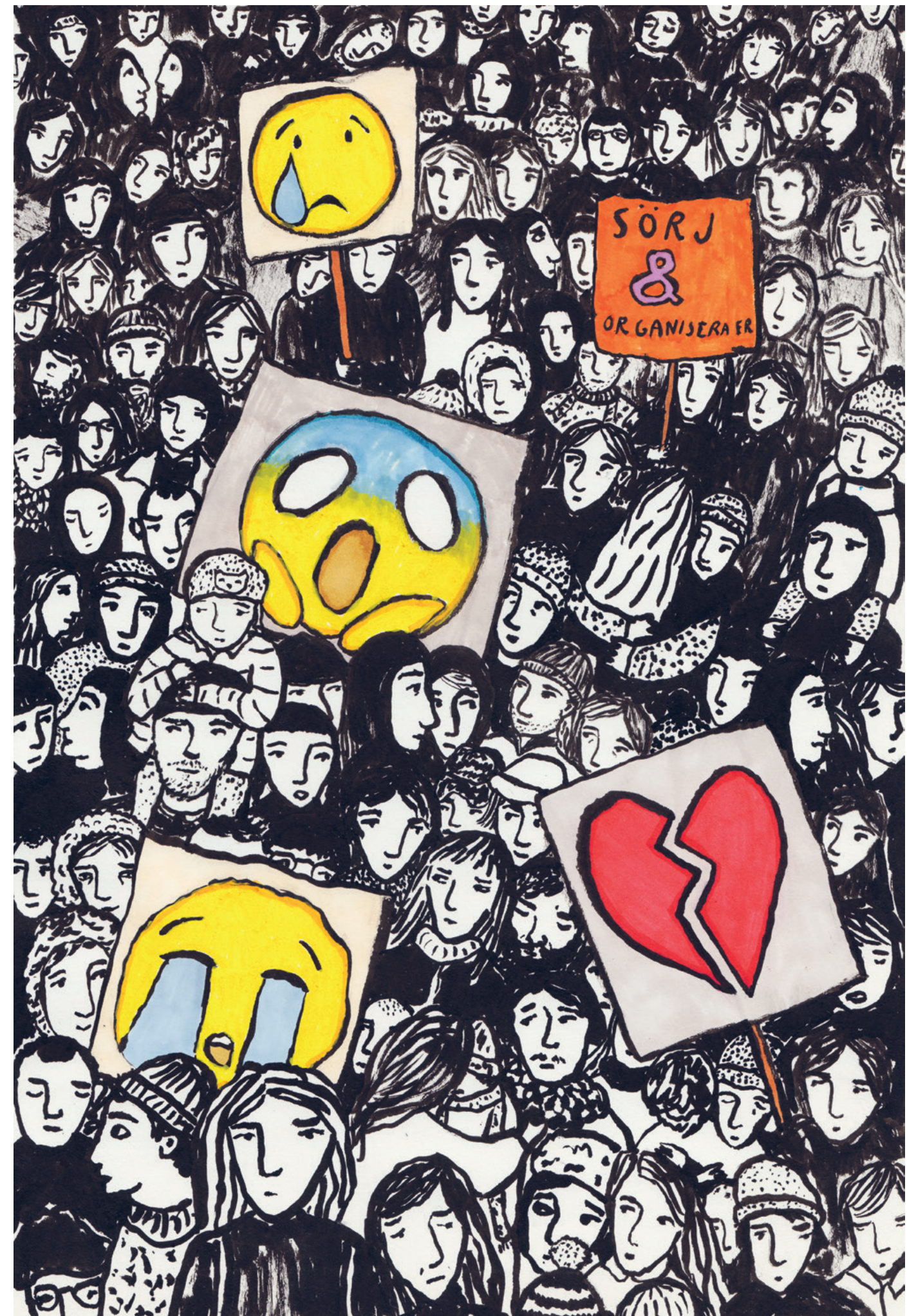
DET BETYDER INTE ATT
ALLA KVINNOR MÅSTE TA
SAMMA KAMP ELLER ENS TA
EN KAMP, OM DE INTE VILL.
MEN ALLA BÖR STÖTTA DE
KVINNOR SOM VÄLJER ATT TA
KAMPEN.

34

MINNS DU NÅGOT AV
MENSUNDERVISNINGEN I
SKOLAN? VAD ÄR DET NYASTE
DU LÄRT DIG OM DIN MENS?

37

MEN FUNGERAR
STREJKVAPNET VERKLIGEN
I OLIKA SORTERS
OMSORGSARBETE?

Text Adrienne Westerback

UNDERBARA SYSTERSKAP I VARDAGEN

”[D]et finns en särskild plats i helvetet för kvinnor som ständigt rackar ned på andra kvinnor [...]” skriver **Lisa Magnusson** i sin ledare i *Hela hälsningland* den 22 juli 2016 och det knyter sig i magen eftersom hon inte är ensam om det här resonemanget, utan det är något jag stöter på lite nu som då i såväl krönikor och blogginlägg som i artiklar och statusuppdateringar. Kvinnor uppmanas från både höger och vänster att ”försona sig” med varandra och ”komma ihåg systerskapet”, medan feminister ombeds vara lite mindre kritiska i sitt projekt att blotta dessa giftiga konstruktioner.

Då jag började årskurs ett i min lilla skola ute på landet var vi tre flickor på klassen den hösten och ibland kunde det vara tufft att komma överens. Men det mest anmärkningsvärda var nog hur ingen runt omkring mig riktigt höjde på ögonbrynen över detta, vare sig föräldrar eller lärare. ”Flickor kan inte leka tre” var domen och gjorde situationen till en naturlag som därmed var onödig att ödsla energi på eller ens försöka ta sig an. Flickor blev plötsligt obehagliga varreler av naturen.

Det är kanske därför inte så konstigt att jag bara några år senare var fullständigt trött på allt som hade med flickor att göra. Allt som var dåligt kunde ju lätt förknippas med att enbart vara flicka. **Fanny Ambjörnsson**

”FLICKOR KAN INTE
LEKA TRE” VAR
DOMEN

visar till exempel i sin bok hur färgen rosa under de senaste decennierna kommit att representera femininitet, barnslighet, svaghet och att inte vara seriös. Att vara flicka visade sig även för mig upprepade gånger vara intimt kopplat med lägre status i allmänhet, och vem är väl förtjust i det?

Flickrollen kändes alltså otroligt snäv under flera år, men jag tror inte heller på någon underbar pojkkultur där killar skulle vara mer ”raka” med varandra eller mindre problematiska att umgås med. Påståendet att varken flickor eller kvinnor kan vistas i samma rum en längre tid utan att det uppstår polariseringar är visserligen en irriterande myt, men också en väldigt förödande sådan. Den här förfärliga myten *återskapar* nämligen inte bara utan *upprätthåller* dessutom vedertagna antaganden om femininet och maskulinitet, som i själva verket *skapas* genom patriarkala, samhälleliga maktstrukturer.

Här kommer således mitt första officiella påstående i egenskap av både genusvetare och feminist: som samhälle skapar vi först ett klimat där flickor och kvinnor förutsätts tävla med varandra, kämpa om talturer och se sina medsystrar som ständiga hot — bara för att sedan beskylla flickorna själva för det

här medan killarna ändå hörs mest. För det finns ju inte någonting värre än kvinnor som är elaka med varandra, eller? Om ni frågar mig så är våldtäktskulturen och destruktiv maskulinitet några goda kandidater.

Jag förespråkar därför flickkulturer och systerskap beroende av kontext istället, fyllda av allt det där ”svaga och opolitiska” som femininitet så länge fått inbegripa: inget våld eller ”macho”, men desto mer omtänksamhet, utrymme, uppskattning och kärlek. Det är i alla fall vad jag möts av dagligen bland mina härliga och starka systrar vid genusvetenskapen, och när en väl blir bortskämd så är det faktiskt lite svårt att vänja sig av med. A

*Skribenten studerar
genusvetenskap och litteratur
i Åbo och drömmer om att
en dag bli journalist och
författare*

KÄLLOR:

Ambjörnsson, Fanny. 2011. *Rosa – den farliga färgen*. Stockholm: Ordfront förlag.

Magnusson, Lisa. 2016. Dagens tjafsigt feminism gör mig deprimerad. *Hela Hälsingland*. <http://www.helahalsingland.se/opinion/ledare/lisa-magnusson-dagens-tjafsiga-feminism-gor-mig-deprimerad>, (Hämtad: 21.12.2016).

Text Anna Wiksten

SKITPRAT — OM SYSTERSKAP OCH FETT PÅ NÄTET

Jag hade tänkt skriva en kolumn om bristen på systerskap på nätet. Sen läste jag ett inlägg av bloggaren **Lady Dahmer** om hur den gamla fördomen med skitsnackande kvinnor som inte drar sig för att fälla krokben för varandra fortfarande frodas, och om hur det helt enkelt inte är sant. Lady Dahmer skrev om hur kvinnor egentligen är bra på att backa varandra, att bry sig om varandra och på att respektera och lyfta varandra.

Nu vet jag inte riktigt vad jag ska skriva om.

Faktum är nämligen att det sällan går att hitta en sådan sammanhållning, sådant stärkande av varandra och sådan värme som kvinnor emellan. Faktum är också att kvinnor oförskyllt anses vara backstabbning bitches som inte lyfter varandra. Samtidigt är det också ett faktum att det ibland kan kännas som om systerskapet inte existerar.

ÄR MAN DESSUTOM
TJOCK OCH TALAR FÖR
ALLAS RÄTT ATT FINNAS
TILL PRECIS SÅDANA
SOM DE ÄR, DÅ ÄR
MAN NÄSTINTILL EN
SAMHÄLLSFARA.

Egentligen vill jag inte fortsätta spä på myten om att kvinnor inte kan hålla ihop. Men det finns ett sammanhang där bristen på systerskap ibland är skriande tydlig: kroppspositivetsrörelsen. Hälsohetsen och fett-skräcken väger tydligt tyngre än systerskapet och maskeras ofta som välmenande råd och tips. I de mest feministiska kretsar kan man se fettfobin florera. Ovan nämnda Lady Dahmer utsätts ofta för fetthat. På Instagram är @stinawollter och @somligafetakvinnor ett par exempel på kvinnor i vars kommentarsfält både feminister och kvinnor i

allmänhet ibland går bananas i sin rädsla för fett.

I dagens samhälle är hälsa något närmast jämförbart med religion, och hälsosam likställs med smal. Är man tjock är man ohälsosam, punkt. Är man dessutom tjock och talar för allas rätt att finnas till precis sådana som de är, då är man nästintill en samhällsfara. Det här verkar behöva stävjas till varje pris, och hälsohetsarna bryr sig inte om att de stövlrar rakt över sina medsystrar. I det här sammanhanget verkar det vara viktigare att få sin medsyster att förstå att hon inte får glorifiera fetma (jo, det är vad det kallas när man figurerar på bild och är tjock, eller gud förbjude, både tjock och glad) än att stötta henne och hennes rätt att få existera på samma villkor.

Det här är tragiskt och ledsamt. Det är ledsamt att se tjocka kvinnors kommentarsfält förvandlas till korståg mot fetma. Det är tragiskt att inte ens kvinnor vill se vad självhat gör mot kvinnor. Det är tragiskt att se kvinnor spela patriarkatet rakt i händerna genom att odla utseendehets och kroppshat. Det är tragiskt att se hur utseende (för jo, det är utseende det handlar om i grund och botten) kan vara viktigare för kvinnor än att stötta sina systrar. Det är tragiskt att se hur kroppen och särskilt den feta kroppen kan få kvinnor med de godaste feministiska intentioner att förvandlas till en slags Solanas Daddy's girls.

Kom igen, systrar, att en syster mår bra och är glad är väl ändå viktigare än att hon ser ut på ett sätt som passar dina ögon? Låt oss enas om att det är insidan som räknas. Låt oss bekämpa patriarkatet tillsammans istället för att bekämpa varandra. Låt oss lägga undan den här uppfattningen om systerskaps icke-existens en gång för alla. Okej? A

*Skribenten är kroppsaktivist
som vägrar låta sig knäckas av
skitsamhället*

Text Siri Frances

Bild Edith Hammar

VÄNSKAP

SOM

MOTSTÅND

Vänskap är viktigt. För de allra flesta är vänskap högt värdesatt och eftersträvänsvärt. Avsaknaden av vänner och det utbyte nära relationer ger anses ofta skamligt, och för individen blir det bevis på den egna personlighetens tillkortakommanden. Tyvärr är det sällan det som är problemet.

Vid en närmare titt på hur vänskap fungerar så syns det nämligen tydligt att samma regler inte gäller för all vänskap. Manlig vänskap har ju nämligen historiskt (som nästan allt annat med just män) kodats högre än kvinnors. Och inte nog med det, mäns vänskap och utbyte av tjänster och gentjänster är i sig självt en central struktur i samhällsordningen (läs: Patriarkatet). Icke-mäns vänskap är därför per definition existerande i opposition, och kan verka som ett aktivt motstånd mot den förhärskande ordningen.

Det av queerteoretikern **Eve Sedgwick** introducerade begreppet *homosocialitet* betecknar samkönade sociala band, speciellt sociala relationer mellan personer av samma kön. Redan i begreppets språkliga natur markeras en kontrast och ett avstånd till homosexualitet; homosocialitet betecknar helt enkelt vänskap mellan personer av samma kön. Manlig homosocialitet har ett behov av att upprätthålla starka gränser gentemot både homosexualitet och icke-män – de manliga sociala banden handlar om utbyte av makt och överordning, och har således något att vinna på kontroll och gränsdragning, till skillnad från kvinnlig homosocialitet. Begreppet har därför främst använts för att beteckna förbindelser mellan män, eftersom samma motsättning mellan sexualitet och socialitet inte finns hos andra. Mäns överordning gör också att de i en specifik situation kan kullkasta reglerna för kvinnlig homosocialitet (om de ges eller tar sig tillträde till det rum där den finns)

Icke-mäns vänskap är en radikal handling som fortsätter en lång tradition av existens under hård press. Låt oss tillsammans flytta icke-mäns gemenskap ut från hemmen och in i offentligheten. Låt oss våga se, organisera oss, ta plats. Låt oss ägna oss åt anti-hierarkiskt och anti-byråkratiskt samarbete. Det är dags att sluta byta samtalsämnen när en man

kommer in i rummet. Det är dags att utvidga systemskapet till det lesbiska kontinuumet som inte bygger på männens indelning och värden. Allt vi behöver är varandra, vi kan skaka systemen tillsammans. Vänskapen är det viktigaste vi har.

eller tillfälligt omfamnas av den på grund av sin position i genusmaktordningen.

Poeten **Adrienne Rich** beskrev ett lesbiskt kontinuum som ständigt trycks ned av patriarkatet. Rich propagerade för en medvetandehöjning av kvinnor som ska leda till en omfamning av detta lesbiska kontinuum, en förlängning av kvinnlig homosocialitet och homosexualitet som kan förena kvinnor på nya plan av existens. Idag blir det självklart att detta också måste inkludera transpersoner, eller helt enkelt alla som inte är män.

Den feministiska ekonomen **Heidi Hartmann** var den som presenterade den så kallade tvåsystemsteorin, *Dual Systems Theory*. Hartmann utvecklade tidigare tankar om två parallella system genom en förklaring av deras relation till varandra. Dessa två maktstrukturer samverkar och förstärker varandra – det är omöjligt att upplösa den ena ordningen utan den andra. Utifrån denna fakta inser vi ofrånkomligen hur icke-mäns vänskap konstant motarbetas: om kvinnor och andra kunde organisera sig utifrån samma principer som männen så skulle åtskillnaden inte längre fungera och de privilegier som de utvalda åtnjuter skulle då behöva delas lika. Varför får det bara finnas en tjej åt gången i gänget, om inte för att balansen i männens värld måste stå orubbad. Varför samarbetar kvinnor inte i samma utsträckning som män i offentligheten? Det är farligt för ordningen med girl gangs och tjejer som blir kompisar i toalettkön. De måste tryckas undan. Det är lättare att hålla dem på mattan om de är ensamma och ledsna.

Patriarkatet har alltså satt i system att alienera icke-män ifrån varandra, och här blir tvåsystemsteorin relevant. Det finns nämligen ett annat system som också tjänar på alieneringen. För visst profiteras det något väldigt på kvinnor som jämför, avundas och försöker förändra sig? Är det inte så att enorma summor flödar i handeln med skönhet och perfektion, med ständigt nya sätt att kontrollera och förbättra

kroppen och sinnet för att kanske få vara den där enda tjejen i gänget? Jag började faktiskt till exempel inte att raka benen för att få 'känna mig fin' – det var för att det förväntades av mig att jag skulle vara hårlös. Sedan dess har systemen samverkat i att sälja på mig en hel del rakhyvlar. Det passar dem båda perfekt när icke-mäns gemenskap degraderas till att handla om utseende och heminredning, och om umgänget faktiskt tar fasta på den ytliga stereotypen så blir de heller aldrig ett hot mot ordningen: icke-män ska alieneras från varandra för att inte ifrågasätta strukturerna som kontrollerar dem.

Vänskap är viktigt. Viktigare än vi tror. Icke-mäns vänskap är en radikal handling som fortsätter en lång tradition av existens under hård press. Låt oss tillsammans flytta icke-mäns gemenskap ut från hemmen och in i offentligheten. Låt oss våga se, organisera oss, ta plats. Låt oss ägna oss åt anti-hierarkiskt och anti-byråkratiskt samarbete. Det är dags att sluta byta samtalsämnen när en man kommer in i rummet. Det är dags att utvidga systerskapet till det lesbiska kontinuumet som inte bygger på männens indelning och värden. Allt vi behöver är varandra, vi kan skaka systemen tillsammans. Vänskapen är det viktigaste vi har. A

Skribenten är konstnär, skribent och illustratör med språk som huvudintresse.

KÄLLHÄNVISNING:

- Hartmann, Heidi (1981), *Kapitalismen, patriarkatet och könssegregationen i arbetet*
 Johansson Thomas & Kuosmanen Jari (2003), *Inledning – Vad är mansforskning?*
 Mohanty, Chandra Talpade (2007) *Feminism utan gränser: avkoloniserad teori, praktiserad solidaritet*
 Rich, Adrienne (1986), *Obligatorisk Heterosexualitet och Lesbisk Existens*
 Sedgwick, Eve Kosofsky (1985), *Mellan män*

Text **Jenny Carlbom**

Bild **Eevi Rutanen**

"Ville du bli gravid?" var det första han frågade när jag ringde och grät över att dagen-efter-pillret inte hade hjälpt, utan att nämna att det var han själv som inte hade velat använda kondom. Och sedan, när jag sa att jag inte visste hur jag skulle göra: "Nej, gör inte såhär mot mig!".

Jag var säker på att det var jag själv som helt och hållet bestämde över min kropp, tills jag blev oplanerat gravid den där kvällen i maj; jag är ju ändå en svensk kvinna, på pappret är det jag som bestämmer.

Som biståndsarbetare har jag arbetat i flera länder med kvinnofrågor där Sverige alltid verkar vara – och ofta internationellt ses som – ett perfekt land i jämförelse. I Pakistan, landet jag arbetade i efter min abort, var jag verksamhetsledare för ett kvinnosjukhus och drev igenom förändringar i sexualundervisningen och började dela ut preventivmedel. Det var inte lätt, det fanns ett stort motstånd: att en kvinna själv har kontroll över sin kropp och sexualitet är skrämmande för många, och jag insåg hur lyckligt lottad jag var som hade kunnat få en laglig abort. I Pakistan är abort olagligt om det inte finns starka medicinska skäl till det, och även då måste en manlig anhörig skriva under för att godkänna aborten. Att kunna skydda sig mot och avbryta en graviditet är en rättighet vi ska vara stolta över att vi har i Sverige. Men rätten till sin egen kropp, upptäckte jag under min abort, sträcker sig längre än så.

Han jag var gravid med skämdes över det och fick mig att inte berätta för de flesta av mina vänner. På något sätt skämdes jag också, så jag gick med på det, trots att jag mådde fysiskt dåligt av graviditeten, jag var konstant illamående och kräktes, och väntetiden på en abort är – av en anledning som någon gärna får förklara för mig – två veckor.

Trots sitt engagemang för att jag skulle genomföra aborten stack killen när det var dags, det var förresten en sommardag, solig och fin, när värkarna hade satt igång. Han lämnade mig alltså

ensam med den fruktansvärda smärtan, i ett badkar med mobilen nära till hands för att kunna ringa ambulans om blödningarna inte skulle avta, för att sedan, många timmar senare, släpa mig upp och tvätta bort blodet själv. På kvällen sms:ade han och frågade om allt hade gått bra.

Vad hade hänt om jag hade behållit barnet ändå? Det var inte bara mannen jag var gravid med som hade hållit det mot mig – jag vet hur man pratar om kvinnor som inte vill göra en abort och väljer att behålla barnet mot mannens vilja. Jag vet hur män behandlar kvinnor som behållit ett barn mot deras vilja. Jag hade kunnat räkna med att det hade hållits emot mig resten av mitt liv. Jag vet också hur många kvinnor dömer andra kvinnor, och tar mannens parti; hur andra kvinnor ibland blir våra värsta fiender.

Vi tror ofta att vi i Sverige är bäst, helt och hållet jämställda, men när det kommer till kritan följer vi ofta samma undermedvetna patriarkala mönster här som i andra länder:

Vi pratar ju inte om de män som vägrar att använda kondom.

Vi pratar inte om de kvinnor som pressas till att göra en abort.

Vi pratar inte om hur vi pratar om de kvinnor som behåller ett barn mot mannens vilja.

Och vi pratar inte om själva aborten: om den fruktansvärda smärtan, rädslan, och känslan av att ha förlorat ett barn.

Det var vad jag lärde mig att av tvingas behöva genomföra en abort.

Men vänta! Berättelsen är inte slut där. När allting var över, när jag försökte återgå till det normala igen, med kraftiga blödningar i några veckors tid, vem var den person som stöttade mig mest? Som förstod vilket trauma det hade inneburit och alltid lyssnade utan att döma? Var det mannen jag varit gravid med, som jag hade känt i flera år? Eller var det någon av mina svenska vänner? Nej, det var min pakistanska väninna, feminist och djupt troende muslim, som jag nyss hade lärt känna. Det var den oväntade vändningen på historien jag aldrig hade kunnat föreställa mig. A

OKAY LADIES, NOW LET'S GET IN FORMATION:

BEYONCÉ – FRÅN PEPP TILL POLITIK

Text Fanny Malmberg Bild Tony Duran, Nat Ch Villa

År 2016 var ett rätt uselt år på många sätt, hela världen kändes vara närmare bristningsgränsen till en total katastrof och när en ser i backspegeln har det tagits fler steg bakåt än vad det lyckats tas framåt. Men 2016 är också året som Beyoncé släppte sitt mest subversiva, omdebatterade och mångbottnande album någonsin. Det är året då **Beyoncé Giselle Knowles-Carter** gick från pepp till politik.

Beyoncé är mångas favorit peppande artist, som inspirerar till att som kvinna "ta över världen", till att äga sin kropp och våga vara mer självsäkra. Ända sedan **Destiny's Child** (till exempel *Survivor*, *Independent women*) har det funnits en återkommande antydning om en revolt mot de krav och normer som regerar; *If I were a boy*, *Single ladies*, *Run the World*, *Pretty Hurts*. Påminnelser om att vi duger. Om att vi kan. Vi, kvinnor.

Det var det femte självbetitlade albumet som stadfäste Beyoncé till en uttalad feminist. I låten *Flawless* samplar hon ett citat av nigerianska författaren **Chimamanda Ngozi Adichies** TED föredrag "We should all be feminists". Ett föredrag i vilket Adichie lyfter fram skillnader i flickors och pojkars uppfostran:

"We teach girls to shrink themselves, to make themselves smaller. We say to girls: 'You can have ambition, but not too much. You should aim to be successful, but

not too successful, otherwise you will threaten the man.' ... We raise girls to see each other as competitors – not for jobs or accomplishments, but for the attention of men. We teach girls that they cannot be sexual beings, the way that boys are. Feminist. A person who believes in the social, political and economic equality of sexes."

Med empowerment-agendan har Beyoncé (och framför allt hennes fanbase BeyHive) lyckats skapa nästan en folkrörelse, som ordnar "internationella" Beyoncé-dagar, temafester, gör memer och sloganer med peppande budskap (Slay all day). Vi tycker om Beyoncé kollektivt och när vi gör det är vi del av något större, känns det som. Vi svär i Queen Bey's namn.

Men, hittills har vi bara upplevt en Beyoncé-feminism som inte går utanför bekvämlighetszonen, en feminism som utgår ifrån binaritet, som inte i hemskt stor grad vill skaka om strukturerna, bara utnyttja dem bättre. Det handlar om att klättra upp för stegen lika mycket som mannen, tjäna lika mycket som (eller mer

än) mannen, vara självsäker och göra sin egen grej, men ändå, alltid, vara åtråvärd för mannen. Beyoncé betonar ofta både i sina låtar och intervjuer hur hårt hon jobbar, samtidigt som hon i sina videor sexualiserar sig själv inför den manliga blicken, en blick som ger uppskattning och bekräftelse (*tell me how it's looking babe – Yoncé*). Beyoncé's kroppspositivism begränsar sig till idealkroppen och den känns lika avlägsen som idolen själv.

BEYONCE ÄR SVART, MEN RÄCKER DET?

Det senaste albumet, *Lemonade*, som släpptes våren 2016 slog världen med häpnad. Albumet tar till en stor del avstamp i Black Lives Matter rörelsen (som Beyoncé i tysthet understött) och lyfter fram svarta kvinnors position i dagens Amerika och segregationens djupa rötter. Många av låtarna är mer "folkliga" som *Daddy Lessons*, *Freedom* och *All Night*. Efter som albumet också är visuellt dignar videorna av referenser till afroamerikanska rötter, slaveri, polisbrutalit, klasskillnader.

Det är första gången Beyoncé tar ordentligt ställning till politiska frågor och levererar ett tydligt budskap – något som kan vara riskabelt då ens främsta mål är att göra pengar på sin musik. Budskapet kanske inte tilltalar alla, det kanske blir obekvämt för första gången. Insikten att Beyoncé faktiskt är rasifierad är något som inte bekommit de flesta tidigare. Och hon understryker det själv: *I like my negro nose with Jackson five nostrils* och syftar samtidigt på att ju mer känd Michael Jackson blev desto mindre ville han vara afroamerikansk. Det går att läsa in att Beyoncé inte längre vill gå med på musikvärldens strömlinjefområde (kaukasiska) villkor.

Lemonade-albumet handlar också om kärlek, svek och försoning och glömmer inte bort kvinnoperspektivet i (kärleks-)relationer till män. Albumet och den tillhörande filmen är

så mångfacetterade och tacksamma att tolka att University of Texas erbjuder en kurs i att utforska det teoretiska, historiska och litterära ramverket i svart feminism som återfinns i dem. Det känns något galet, men det är ingen nyhet att USA är ett galet land där en rasistisk reality-tv snubbe kan bli president. Kanske *Lemonade* behövs mer än någonsin.

Men är Beyoncé den rätta personen att tolkas inom akademiska sammanhang, är hon den rätta personen att bära facklan för alla utsatta svarta (kvinnor) i USA? Beyoncé är givetvis svart, men räcker det? Det är främst en retorisk fråga från någon som ser på det hela utifrån, från en vit medelklassposition i ett nordiskt land. En otroligt stor del av hennes fans faller ändå utanför den tilltänkta afroamerikanska målgruppen så frågan känns relevant.

Positioneringen är just det som både Beyoncé och jag vill åt. Medan Bey vill bli mer svart, vill jag analysera den strävan. Ja, hon har gjort ett album med en agenda, ett album där hon använder den piedestal hon står på för att lyfta fram orättvisor, ojämställdhet, ojämlikhet. Men samtidigt är hennes utgångspunkt väldigt privilegierad. Formation-världsturnén tjänade in över 200 miljoner dollar. Å andra sidan donerades 1,5 miljoner av dem till Black Lives Matter rörelsen.

Beyoncé har alltid förespråkat att tjäna sina egna pengar, köpa sina egna diamanter och vara ekonomiskt självständig. Det är en feminism som är totalt underkuvad kapitalismens strukturer, där tron på den Amerikanska drömmen ännu är stark och övertygelsen att alla är sin egen lyckas smed drivande. Beyoncé förbiser att redan förutsättningarna för att lyckas i livet är ojämmt fördelade och strukturerna går djupare än att bara kunna "jobba" upp sig.

LÅNADE ORD

Då Beyoncé's egna ord inte räcker till tar hon till andras. I *Lemonade*

BEYONCÉ
HAR ALLTID
FÖRESPRÅKAT
ATT TJÄNA SINA
EGNA PENGAR,
KÖPA SINA EGNA
DIAMANTER OCH
VARA EKONOMISKT
SJÄLVSTÄNDIG.

reciterar Beyoncé dikter av den somalisk-brittiske poeten **Warsan Shire**. Och liksom hon tidigare samplat Adichies definition på feminism, hör vi på *Lemonade* delar av medborgarrättskampen **Malcolm X's** tal om svarta kvinnor från 1962:

"The most disrespected person in America is the black woman. The most unprotected person in America is the black woman. The most neglected person in America is the black woman."

Adichies tal figurerar på *Flawless* som släpptes 2013. Så sent som i oktober 2016 kommenterade Adichie kort "samarbetet" i den holländska tidningen *de Volkskrant*: "Hennes feminism är inte min feminism". Samtidigt som Adichie ser det positiva i att en världsstjärna sprider ett feministiskt budskap och når ut till folk som kanske aldrig tidigare har hört om feminism konstaterar hon att Beyoncé ger mycket plats åt mannens nödvändighet:

"Jag tycker inte att kvinnor borde relatera allt de gör till män: sårade han mig, förlåter jag honom, satt han en ring på mitt finger?" säger Adichie i intervjun (egen övers.).

Alla är alltså inte lika övertygade som University of Texas' om Beyoncé's förmåga att förespråka och leva upp till ett starkt feministiskt budskap. Den prominenta (afroamerikanska) feministen **bell hooks** analyserar *Lemonade* i ett blogginlägg. Hon menar att Beyoncé visserligen

erbjuder en mångdimensionell bild av den svarta kvinnan, genom att visa vanliga kvinnor "från gatan", i alla former och storlekar, men att detta inte är särskilt nytt: allt handlar om kroppen som handelsvara, enligt hooks. Ända sedan slaveriet har svarta kvinnokroppar på- eller avklädda blivit köpta och sålda.

hooks upplever att *Lemonade* har potential att skifta perspektivet i vit mainstreamkultur genom att lyfta fram ett svart systemskap som vägrar vara osynligt. hooks ser dock inte ett skifte i den sexism som riktas mot kvinnokroppen.

[Beyoncé's] vision of feminism does not call for an end to patriarchal domination. It's all about insisting on equal rights for men and women. In the world of fantasy feminism, there are no class, sex, and race hierarchies that breakdown simplified categories of women and men, no call to challenge and change systems of domination, no emphasis on intersectionality. In such a simplified worldview, women gaining the freedom to be like men can be seen as powerful. But it is a false construction of power as so many men, especially black men, do not possess actual power.

Men trots kritiken har något skiftat. Beyoncé's feminism är kommersiell och begränsad, men visar på ett strävande, på ett försök att skifta perspektiv. I bästa fall kan *Lemonade*, trots sina brister, vara en inkörsport till en bredare förståelse. Vi lånar av andra tills vi blir starka i oss själva. Beyoncé är på den vägen. A

Skribenten är frilansjournalist och dokumentärfilmare. Hon har utvecklat ett danskaraoke-koncept för att utmana andra i att dansa med till Single ladies-koreografin. Formation är nästa utmaning!

REGNBÅG

FÄRGER

ETT

FINLAND II

Text/Bild
Sara Rönqvist

E

En bibel, en kvinna med ett nyfött barn i sina armar, en demonstration. Nytryckta kort i tjockt papper med varierande bildmotiv med uppgift att väcka minnen och locka till diskussion ligger utspridda på bordet i caféet vid Svenska litteratursällskapets arkiv. Jag har stämt träff med projektchefen för projektet *Finland 100 – i regnbågens färger*, **Rita Paqvalén** tillsammans med Svenska litteratursällskapets (SLS) arkivarier **Sanne Österlund-Pötzsch** och **Maria Miinalainen**, som ansvarar för SLS bidrag till projektet, frågelistan *Minoritet i minoriteten*.

Regnbågsprojektet, som arrangeras av **Seta** och **Kultur för alla**, arbetar med flera nationella aktörer såsom till exempel Nationalteatern, Nationalgalleriet, Finska litteratursällskapet, Svenska litteratursällskapet och Svenska teatern. På det sättet försöker man nå fler människor än dem som annars engagerar sig i hbtqi-frågor och inkludera hbtqi-historia som en del av Finlands gemensamma historia. "Det övergripande syftet med projektet är alltså att inkludera ett queert perspektiv inom konst- och kultursektorn och göra det mer öppet" säger Paqvalén. Här verkar huvudarrangörerna stödjande och informerar hur man kan inkludera ett mångfaldstänkande inom sin organisation.

SVENSKSPRÅKIG HBTIQ-HISTORIA

SLS har lång erfarenhet av att samla in människors berättelser om liv och leverne på svenska. Därför bidrar de till projektet med en frågelista. Frågelistan, som man kan besvara elektroniskt eller i pappersform, tar fasta på människors erfarenheter, berättelser och förhållningssätt till sexuella-, och könsminoriteter samt hbtqi-frågor i övrigt. SLS arkiv arkiverar och bevarar svaren för att täcka en del av den svenskspråkiga hbtqi-historien i Finland, som hittills har varit väldigt osynlig. "Den här typen material finns i vårt arkiv, men är svår att hitta för forskare eftersom den inte har funnits sökbar" säger Miinalainen.

Frågelistan, som tar upp för vissa känsliga ämnen som sexuell läggning, har på det här sättet utmanat arkivfältet i deras tänkande på om man till exempel ska kunna svara anonymt på en sådan här frågelista eller inte och vilken bakgrundsinformation man är tvungen att ge om sig själv på förhand för att svara. "Vi har varit tvungna att tänka i nya banor" säger Miinalainen. Man kan nu besvara frågelistan anonymt på svenska, finska och engelska. Det är den första frågelistan på svenska i Finland som i arkivsammanhang tar fasta på hbtqi-frågor och sexuella och könsminoriteters berättelser och erfarenheter.

"Vi vet hemskt lite om den svenskspråkiga hbtqi-historien. Det mesta har gjorts i Sverige eller på finskt håll" säger Paqvalén. De språkliga aspekterna har därför fått rätt stort utrymme i frågelistan. Där frågar man bland annat efter begrepp som man själv känner till eller använder för sexuella-, och könsminoriteter.

Frågor som rör språk och identitet i relation till hur det är och har varit att leva som hbtqi-person eller att ha en närstående som identifierar sig som hbtqi-person kommer även upp. "Och så har vi begreppsligheten" säger Paqvalén. Finns det finlandssvenska begrepp för till exempel finskans "lesbo" och sverigesvenskans "flata"?

DET PRIVATA ÄR KOLLEKTIVT

Det är inte endast de som själva tillhör en sexuell och/eller könsminoritet som uppmuntras svara på frågelistan. "Vem som helst som har erfarenheter och berättelser att dela med sig av när det gäller de här frågorna är välkomna att svara" säger Österlund-Pötzsch. Såväl ens personliga erfarenhet av att ha varit med om en viktig demonstration eller hur ens lokalsamhälle har talat eller inte talat om de här frågorna intresserar arkivet. "Varje svar ger något till helhetsbilden" säger Österlund-Pötzsch.

"Dessutom tar vi gärna emot fysiskt material i form av donationer" säger Miinalainen. Hon räknar upp exempel på material som kan utgöras av bland annat privata

"Vi vet hemskt lite om den svenskspråkiga hbtqi-historien. Det mesta har gjorts i Sverige eller på finskt håll" säger Paqvalén. De språkliga aspekterna har därför fått rätt stort utrymme i frågelistan. Där frågar man bland annat efter begrepp som man själv känner till eller använder för sexuella-, och könsminoriteter.

Frågor som rör språk och identitet i relation till hur det är och har varit att leva som hbtqi-person eller att ha en närstående som identifierar sig som hbtqi-person kommer även upp. "Och så har vi begreppsligheten" säger Paqvalén. Finns det finlandssvenska begrepp för till exempel finskans "lesbo" och sverigesvenskans "flata"?

eller offentliga handlingar: brevsamlingar, fotografier eller protokoll."Vi är även intresserade av föreningars arkiv" säger hon och förklarar att det vore viktigt att även täcka hbtqi-historien ur ett samhälleligt perspektiv med viktiga milstolpar i till exempel lagstiftningen.

DELAT ANSVAR

Vill man dela med sig av sina berättelser muntligt kan man även besöka något av de minnescaféer som kommer att ordnas av de olika samarbetspartnerna under året. Till dem kommer bland annat bildmotiven på de nytryckta korten att användas. "När man en gång börjar nysta i och

sätta ord på sina personliga minnen visar de sig snabbt vara kollektiva" säger Paqvalén.

Liksom när det gäller jämställdhets- och jämlikhetsfrågor överlag är det viktigt att verka på bred front och att våga tala om det som har varit dolt. Vi har alla ett delat ansvar att även det queera perspektivet sparas som en del av Finlands gemensamma historia, också på svenska. "Konst-, minnes- och kulturorganisationerna har sitt ansvar att integrera och inkludera det här perspektivet i sina verksamheter, men även de som hör till en sexuell och/eller könsminoritet har ett ansvar att berätta och förmedla sin historia" säger Paqvalén. A

FRÅGELISTAN MINORITET I MINORITETEN

SLS frågelistan går att besvara tom. 1.7.2017

Läs mer och besvara den här: <http://www.sls.fi/hbtiq>

FINLAND 100 – I REGNBÅGENS FÄRGER

På projektets webbplats finns mer information om samarbetspartnerna och deras konst- och kul-

turevenemang, litteraturtips och en blogg. Här listas även de arkiv som är inkluderade i projektet. Finska litteratursällskapet erbjuder t.ex. den öppna portalen och samlingsplattformen Muistikko, där man kan gå in märka ut en viss plats på en karta och berätta och spara ett minne från den platsen. På webbplatsen finns också SLS frågelistan.

Läs mer här: <http://suomi100-sateenkaarenavareissa.fi/sv/>

MINNESCAFÉER

Minnescaféer där man fritt får diskutera och dela med sig av sina minnen och berättelser kommer att ordnas med olika teman under året. Nästa i tur går av stapeln 18.3.2017 i Maikki Friberg-hemmet på Bulevarden då Mummolaakso ry ordnar ett minnescafé om lesbiska kvinnors privata och offentliga historia.

Läs mer om evenemanget här: <http://mummolaakso.fi/toiminta/tapahtumia/>

GLOBALT

SYSTEM

Bild

← Nina Grönlud 1 Sung Park 2 Privat
3 Nest-kollektivet 4 Christin Sandberg
5 Christin Sandberg 6 Alice Driver
7 Karin Ericsson 8 Privat 9 Privat 10 Privat

Text

Christin Sandberg

Vi kvinnor behöver varandra. Därför är systerskap livsnödvändigt – ett globalt och inkluderande systerskap, inom vilket vi respekterar varandras olikheter och livsval och stöttar varandra förutsättningslöst genom livets alla faser. Vi bör stå upp för varandra, för våra rättigheter och stötta både dem som tar kampen i offentligheten och dem som tar den privat. Vi har alla våra skäl.

På många platser världen över går urfolkskvinnorna i främsta ledet i kampen mot storskalig utvinning av naturresurser, såsom guld och olja, på bekostnad av liv. Morden på dem har ökat under de senaste åren visar

V

flera internationella rapporter. Det är ett tecken på att dessa kvinnor representerar ett reellt hot mot de som sitter vid makten. Mot olje- och gasföretag, mot utvinningsindustrin generellt och mot andra mångmiljonindustrier som finns i toppen av det patriarkala systemet. Det innebär att en förändring är på gång. Om

de inte dödar oss. Därför behöver vi kvinnor varandra, kanske nu mer än någonsin.

ASTRAs Christin Sandberg bad några kvinnor från olika länder dela med sig av sina reflektioner kring globalt systerskap.

ALICE

1

DRIVER

FOTOJOURNALIST OCH FEMINIST, USA

Tidvattnet får alla båtar att lyfta. Jag känner kraften av den gemenskap av kvinnor som finns i mitt liv och som lyfter varandra. De har med elegans och vänlighet navigerat genom svårigheter och gett mig hopp och kärlek i dessa utmanande tider. Tider då kvinnors självbe-

stämmande över sina kroppar ännu en gång ifrågasätts.

Den globala feministiska kampen är medkännande och oändligt mänsklig, så till den grad att även när författare, aktivister, journalister och andra kvinnor som finns i mitt liv är långt borta, så känner jag att jag håller dem nära.

CARMEN

2

BLANCO VALER

FOLKHÖGSKOLELÄRARE MED RÖTTER I QUECHUAFOLKET (PERU), SVERIGE

För oss quechua är detta med systerskap inte så märkligt. I mitt urfolksspråk är *ñaña*, som betyder syster, ett vanligt tilltal till andra kvinnor. På samma sätt kan jag tilltala alla män jag känner samhörighet med turay, det vill säga bror. Dessutom är vi utifrån vår kosmvision även för-systrade med alla väsen på vår planet då vi alla är barn till Pachamama, eller Moder Jord. Vi är även systrar för att vi har andra gemensamma mödrar såsom vattnet, potatisen, majs – element och livsmedel som vi är beroende av för att leva och som försystrar oss. Det är när vi vill markera distans, eller påtvingad respekt, som vi använder de spanska benämningar "fru", "fröken" etcetera.

Utifrån ett politiskt feministiskt perspektiv utgår systerskap för mig från en medvetenhet om att vi förtrycks av den patriarkala maktordningen, och att vi arbetar tillsammans för att få bort den. På det sättet blir feministiskt systerskap ett politiskt ställningstagande som förpliktar att systerligt kämpa mot patriarkatet, som trycker ner oss och begränsar oss, snarare än att hålla ihop för att vi har liknande könsidentitet eller liknande genitalier.

Men personligen kräver jag ytterligare en sak av systerskapet, nämligen att mina medsystrar även tar avstånd

från andra maktstrukturer som trycker ner mig och andra systrar. Maktstrukturer som rasism och klassförtryck, men inte minst de globala maktstrukturerna, som formats av den gemensamma koloniala historien och som idag reproduceras i fortsatta skeva globala relationer och genom strukturell rasism.

Systerskap förutsätter även att man är medveten om sin egen position inom de globala, nationella och lokala maktstrukturerna och därmed även är medveten om ens egna privilegier i förhållande till medsystrar, till exempel svarta och bruna medsystrar, medsystrar i det globala Syd och nyanlända medsystrar.

NJOKI

3

NGUMI

KONSTNÄRSKOLLEKTIVET NEST, KENYA

Systerskap för mig innebär bredare enheter, och djupare ärlighet. Bredare enheter i bemärkelsen att vi inte alltid behöver vara överens för att vara tillsammans. Våra feministiska teorier och praktiker finns i en mängd olika sammanhang, och vi måste anamma mer av mångfald och inkluderande i våra uttryck för helheten, i våra debatter och i kampen mot patriarkatet.

Det har aldrig varit enbart en strategi som har vunnit något krig, och patriarkatet kommer inte att låta sig besegras så lätt. Så därför ska vi inte försöka vara samma soldat.

Vi måste vara noga med att vår feminism fungerar för att radikalt omfatta människor som inte ser ut som oss, lever som vi, älskar som vi, tjänar som vi, tror som vi och tänker som vi. Detta kräver ansträngning och tid, samt att vi glömmer det vi har lärt oss för att lära nytt och utvecklas. Det är inte lätt, vilket är någon vi också måste erkänna.

Djupare ärlighet innebär att vi måste ha en mer nyanserad förståelse för, och interaktion med, våra egna individuella privilegier och förtryck. Vi måste vara mer medvetna om när vi ska låta andra människor tala, när vi ska ockupera utrymme och när vi ska avstå. Vi måste

vara mer öppna med hur vi lever feministiska liv i ett bestämt anti-feministiskt universum, och finns till i solidaritet med de minsta och de största ansträngningarna för att göra det.

Vi måste inse att valet att identifiera oss har ett pris, och att vissa människor lever utan att identifiera sig, precis som andra identifierar sig utan att leva. Ibland kan ordet och etiketten betyda allt, och ibland ingenting alls.

Globalt systerskap för mig handlar om att ha mer praktisk kärlek i arbetet med att upprätthålla andra kvinnor, speciellt när det kostar på att göra det.

JACEY

4

KAN MAN KI

SOCIOLOG SOM ARBETAR PÅ HONGKONGS ENDA ORGANISATION SOM OFFICIELLT KALLAR SIG FEMINISTISK.

Systerskap för mig är synonymt med bästa vänner. Vi har en motsvarande term på kinesiska, som vi använder när vi pratar om betydelsefull vänskap kvinnor emellan.

CASEY

5

KWOK KA-CHAI

QUEERAKTIVIST SOM ARBETAR MED PROJEKTSTÖD TILL LOKALA KVINNOORGANISATIONER I HONGKONG, INSTÄMMER I DET SOM JACEY SÄGER OCH TILLÄGGER:

För mig handlar det även om att dela med sig och lära av varandra. Genom att kalla varandra systrar skapas en känsla av samhörighet bland gräsrotsorganisationerna. Det är också viktigt att alltid tänka på de migrantkvinnor som finns ibland oss. De är oftast de mest utsatta och därför i störst behov av en systerlig gemenskap.

Systerskap förutsätter även att man är medveten om sin egen position inom de globala, nationella och lokala maktstrukturerna och därmed även är medveten om ens egna privilegier i förhållande till medsyststrar, till exempel svarta och bruna medsyststrar, medsyststrar i det globala Syd och nyanlända medsyststrar

6

KARIN

7

ERICSSON

LATINAMERIKAKÄNNARE OCH
MÄNNISKORÄTTSAKTIVIST, SVERIGE,
OM GRÄNSLÖST SYSTERSKAP I PRAKTIKEN.

Kraften som finns i ett globalt sisterskap som skapats genom ett gemensamt sökande, en sammanflätad kamp, fyllde mig fyllde mig explosionsartat dagen då den fruktansvärda nyheten om mordet på den honduranska ur-folksaktivisten **Berta Cáceres** nådde mig.

Många aktivister världen över identifierar sig och känner samhörighet med den kamp hon förde. Detta blev tydligt då mordet uppmärksammades och fördömdes med kraft världen över. I Sverige höll vi en manifestation ut-anför riksdagen i Stockholm.

Cáceres arbete var en kamp mot många förtryckande strukturer. Det faktum att hon var kvinna gjorde att jag kände mig ännu mer kallad att gå ut och ansluta mig till kampen för att rättvisa skipas och att hennes familj och organisationen hon ledde får upprättelse. Det som jag har delat med andra syststrar i Latinamerika har gjort det tydligt för mig att det finns en sammankallande kraft mellan oss kvinnor som försöker förändra våra egna och andras liv och skapa den där andra världen som måste vara möjlig.

Det globala sisterskapet är dock inte självklart. Långt därifrån. Vi behöver kunna se och lyssna på varandra dels med känslighet och öppenhet, dels med ett självvranssande perspektiv på oss själva utifrån den maktposition vi har. Om vi lyckas med det, och det kan handla om några minuter av klarhet, så skapas en förtrohet, en ödmjukhet och en transformerande kraft. Vi välkomnas då in i en gemenskap som kvinna. Och bara då kan ett möte bli riktigt starkt.

SARRI

8

VUORISALO TIITINEN

TILLTRÄDANDE DIREKTÖR FÖR
FINLANDSINSTITUTET I MADRID.

Systerskap för mig är att dela stunder och livet tillsammans med kvinnor från olika länder. Att se att det sätt du uppfostrar dina barn på inte skiljer sig beroende på bakgrund, om vi delar samma värderingar. Globalt sisterskap kan inte tas för givet utan måste uppmuntras.

Det här säger jag med bakgrunden av att jag under livet upptäckt att det inte skiljer sig särskilt mycket åt på olika platser i världen. Livsvillkoren varierar mycket, men som trebarnsmor så är livet som kvinna mycket relaterat till livet som mamma och rutinerna som ett familjeliv kräver liknar varandra i exempelvis Spanien, Mexiko och Finland. Jag har sett min dotter bli vän med barn från andra länder, utan att ha ett gemensamt språk. Och när jag under året arbetat som volontär med flyktingar har jag tänkt på att de unga pojkar jag har träffat är barn till någon kvinna i en annan del av världen, och på hur många av dem som säkert inte är så olika mina egna pojkar.

JANNIE

9

STAFFANSSON

SAMISK AKTIVIST, SVENSKA SÁPMI.

10 Världen över är det i majoritet kvinnor som tar kampen för rättvisa och fred. Det är ofta kvinnor som leder och som är villiga att löpa hela vägen ut, fast det kan ha förfärliga konsekvenser. Detta har jag ofta funderat och reflekterat över.

Systerskap är viktigt för den globala och lokala rörelsen. Nästan alla världens kulturer och stater är uppbyggda av patriarkatet. Kvinnor som höjer

rösten eller får för mycket makt försöks alltför ofta tystas. Detta med olika medel, och även från andra kvinnor (!) – de kvinnor som blivit uppfostrade att de ska vara tysta och göra som de blir tillsagda – ingen vill ha en kvinna som går sin egen väg eller som tycker för mycket. En

kvinna ska inte ha för många ideér. Detta mönster kan man se i olika sammanhang, familjer, byar, städer, arbeten och i många andra forum. Det finns överallt. Vi måste belysa, utbilda, och ombilda mångas nedvärderande syn på kvinnan.

Systerskap är viktigt för mig. Det svider extra mycket när en kvinna försöker tysta ner mig på olika vis.

Kvinnor världen över vet hur det är att växa upp och leva under patriarkatet. Vi har alla erfarenheter som är liknande och kan därför relatera till varandras kamper och på så sätt knyta gemensamma band.

Därför är sisterskap så viktigt. Att vi stöttar varandras kamper, att vi uttalat står bakom de som vågar bryta normer och tystnad. De som tar slagen måste stöttas upp. Det betyder inte att alla kvinnor måste ta samma kamp eller ens ta en kamp, om de inte vill. Men alla bör stötta de kvinnor som väljer att ta kampen. A

Skribenten är frilansskribent med bas i Italien.

Text **Hanna Enlund och Jenny Ingman**

Bild **Peter Sandelin**

A
S
T
R
A

I
/
2
O
I
7

SYSTERSKAP OCH MENS?

Vi driver Menskligt, ett projekt inom vilket vi samlar in mensberättelser som är tänkta att hamna i en bok. Det betyder att vi det senaste året haft ynnesten att läsa och höra många personers berättelser om mens. Berättelser som rymmer en mängd olika känslor och erfarenheter. Högt och lågt.

Vi tog en promenad i skogen och funderade på hur närvarande sisterskap är i buketten av berättelser vi har fått in.

Så fort vi drog in frisk luft i lungorna och öppnade diskussionen kunde

ATT SOM KVINNA
HÖRA TILL EN STOR
GRUPP MED MENSARE
VÄRLDEN ÖVER VERKAR
I DE FLESTA FALL ÄNDÅ
VARA ETT GANSKA TYST
SYSTERSKAP.

vi konstatera att vi i berättelserna enkelt kan se att det finns ett sisterskap kring den utsatta situationen som mensens kan innebära. Det finns en självklar beredskap att sträcka ut hjälpande händer och kallvattenkranar när det krisar och någon akut

behöver mensskydd eller när mensblod har läckt igenom kläderna, när någon mår illa eller har ont på grund av mensvärk. Hederlig medmänsklighet, men även en tyst förståelse och eventuell inbyggd skräck, för tänk om detsamma händer mig, då jag har vita byxor i en folksamling. (Vi har fått massor med berättelser som innehåller incidenter med vita byxor). Så ja, varsågod, ta mina mensskydd, behöver du hjälp med att tvätta byxorna?

Vi gick vidare längs med stigen, över rötter och lingonris. Vi kände

att det finns något med systerskapet som inte är endast lent, behagligt, varmt. Som systerskapet inkluderar, så exkluderar det på samma gång. Det exkluderar dem som väntade, men aldrig fick sin mens, eller dem som plötsligt ofrivilligt blev av med mensen. Vi har läst de här berättelserna, begrundat dem och känner tacksamhet för att vi får ta del av dem. I utanförskapets ögon verkar systerskapet vara extra tydligt och existerande.

Skogen tätnade, det fanns ingen stig att följa längre och som relativt lyckliga och fria individer tyckte vi olika om åt vilket håll vi ville fortsätta. Efter en vilsen kommunikation ledde lyckligtvis *tabun* oss i den för ändamålet vettigaste riktningen. Tabun kring mens. Det som var en av faktorerna till att vi för ett drygt år sedan ville börja samla in mensberättelser. Om det inte fanns tabun, om alla som ville istället upplevde att de kan berätta om mens som de vill, skulle vårt projekt inte tjäna något syfte och ingen skulle antagligen känna något behov av att sända in berättelser till oss heller. Om det inte fanns tabun kring mens, skulle det i så fall finnas ett systerskap kring mens och hur skulle det i så fall se ut? Gör det rådande tabut systerskapet starkare? Antagligen. Vi skrek ut att vi vill leva så länge som möjligt för att få veta hur det går sedan. Sedan när tabun och skamkänslor kring mens inte finns längre. Så att det ekade i skogen, skrek vi.

Sedan kom vi ut till en äng. Vi satte oss ned på en sten. Funderingarna kring tabun hade påmint oss om berättelserna om skam och hemlighetsmakeri, om att inte våga berätta, om okunskap och självmedvetenhet. De är många. Att som kvinna höra till en stor grupp med mensare världen över verkar i de flesta fall ändå vara ett ganska tyst systerskap. Visst, en är beredd att rycka in och erbjuda hjälp i en krissituation, men hur är det alla andra dagar, när det

inte är kris? Många av berättelserna vittnar om att mens inte är något en är van att prata öppet om. Inte ens halvöppet. Inte ens 2016. Vi tog fram kaffetermosen där på stenen och visste att projekt *Menskligt är* så rätt som det känns i magen och nervtrådarna. Vi vill att vi i systerskapet ska kunna dela erfarenheter, stötta varandra, lära oss av varandra och inkludera alla. Det finns naturligtvis också berättelser om just det – upplevelser av att utan hämningar kunna tala och agera mens – vilket är alldeles underbart.

På tal om kaffe. Vi har vid några tillfällen träffat mindre grupper för att "mensprata" och dricka kaffe. Avslappnat, vardagligt, det har kanske börjat från någon fråga... Minns du något av mensundervisningen i skolan? Vad är det nyaste du lärt dig om din mens? Och fast vi inför tillfället kanske funderat på vad vi riktigt ska prata om, var vi ska börja (en är ju så himla ovan att prata om mens i folksamlingar, finns det verkligen något att säga?), så har pratet flutit på och en har förundrats över hur mycket det har funnits att dela. Varje gång har vi skrattat tillsammans, förvånats (i grupp med marthor i åldern 50–70: – Va?! Kan du skick karln att köp mensskydd? – Ja, jag skriver bara upp e på handelsliston!) och ibland förfasats, blivit kollektivt arga. Och vi har känt att det verkligen finns potential till ett annorlunda och framför allt större menskligt systerskap än vi i det stora hela upplever idag. A

Fred, kärlek och systerskap,
Hanna & Jenny

Läs mer om *Menskligt* på menskligt.fi
Gilla *Menskligt* på [facebook](https://www.facebook.com/menskligt) ♥
Prata om mens med dina vänner
och skicka himla gärna in din egen/
egna mensberättelser, vi tar ännu ett
tag emot material!

Vill du komma i kontakt med oss går
det också att mejla: info@menskligt.fi

Text Olivia Maury, Valter
Sandell och Thomas
Södergård

Bild Hilla Kurki

OMSORG SOM POLITISK KRAFT

Ett begrepp som rörelser runt om i Europa har på sina läppar är den sociala strejken, *the social strike*. Hur kan vi strejka effektivt under rådande förhållanden? **Keir Milburn** från det brittiska kollektivet Plan C menar att den sociala strejken är ett seriöst försök att besvara den frågan. Feminister har redan en längre tid påpekat att strejkvapnet inte varit tillgängligt för det oavlönade, reproduktiva arbetet som sker i hemmen och som oftast utförs av kvinnor. Kort sagt är den sociala strejken en process och en strategisk riktning som ämnar överföra strejkvapnet från produktionen till att också innefatta reproduktionen och varucirkulationen. Målet är en transnationell, europeisk social strejk.

Den traditionella strejken som begränsats till en fysisk arbetsplats

med ett arbetskontrakt har på flera sätt upplevts som otillräcklig. Dels har arbetslivet blivit mer prekärt och osäkert, dels har strejkens otillräcklighet att göra med det oavlönade arbete som aldrig har haft en plats i strejkens värld. Utöver strejkens snäva omfattning har också dess effektivitet försvagats i och med reformer och lagstiftningar som begränsar rätten att strejka och minskar dess konkreta inverkan.

Den sociala *strejken* är starkt kopplad till teorin om den sociala *fabriken*. Idag går produktionen inte att lokalisera till en fysisk fabrik, utan den sker överallt. Enligt teorin om den sociala fabriken sker produktionen i hemmet, i samarbete mellan hjärnor, i metropolens myller och ja, även på traditionella arbetsplatser. Att produktionen inte äger

rum endast i fabriker och på arbetsplatser är skåpmat för de flesta feminister. Som *Wages for Housework* och den italienska feminismen redan på 1970-talet påpekade är det reproduktiva arbetet en förutsättning för den kapitalistiska produktionen.

Idén om den sociala strejken har funnits redan länge, även om terminologin ändrats under årtiondenas lopp. Rötter till konceptet finns bland annat i den italienska rörelsen Lotta Continua (Kampen fortsätter), som använde sloganen *Ta över staden!* Enligt gruppen var arbetarkamperna inte tillräckliga eftersom levnadsmöjligheterna inte bestämdes endast på basis av lönen. Även till exempel samarbetet mellan hyresvärdar och arbetsgivare inverkar: då arbetare fick högre löner höjde hyresvärden på hyran. Kamperna

I dessa tider behöver
vi varandra mer än
någonsin.

måste ta en mer omfattande form, sprida sig från fabrikerna till hela staden och det sociala livet.

UPPBROTT I OMSORGEN

Processen kring den sociala strejken har idag karaktäriserats av väldigt olika praktiker runtom i Europa. Det har handlat om nya band mellan aktivister från socialcenter och migrantarbetare i den italienska logistiksektorn som tillsammans ställt krav på arbetsköparna. Det har handlat om simultana strejker på Amazons lokala lageravdelningar i Tyskland och Polen för att effektivt kunna sätta stopp för varucirkulationen. Men det har även handlat om att motverka normer, praktiker, diskurser och lagar som hierarkiskt ordnar och underkastar människor.

Strejken innebär ofta ett uppbrott i det vanliga, att arbetsplatsen

blockeras eller att arbetarna inte gör sitt arbete för att sätta tryck på arbetsköparen. Att en annars rutinmässig vardag får en ny vändning leder ofta till oväntade möten och nya initiativ. En strejk i storstadens kollektivtrafik kan innebära en lugnare takt på flera olika håll eftersom det är närapå omöjligt att hinna någonsans i tid. Den kapitalistiska maskinen får stå på tomgång ett tag samtidigt som folk kan ta en promenad till arbetet i sällskap av andra till fots eller samtidigt som obekanta grannar samåker och skapar nya kontakter.

Men fungerar strejkvapnet verkligen i olika sorters omsorgsarbete? Det har sagts att den hemarbetande kvinnan inte kan strejka för att hon inte har någon chef och för att baby, mormor och hund inte klarar sig utan omsorg. På liknande vis fungerar sjukvården och dagvården: om inte arbetet avlastas på någon annan eller omorganiserats skapar ett avbrott i omsorgsarbetet snarare kaos än frigörelse.

Även om den sociala strejken har som avsikt att använda strejkvapnet på andra ställen än mellan den konventionella kombinationen arbetstagare-arbetsköpare måste vi fråga oss hur strejken erbjuder andra alternativ än temporära avbrott i produktionskedjan. Kunde ett tillägg vara att även tänka i termer av långvariga uppbrott i vardagsrytmen – skapandet av subversiva livsformer?

OMSORG OCH ETT LIV I AUTONOMI

Även om den sociala strejken är mångsidig ter den sig mest intressant då processen fungerar som accelerant för nya livsformer – sätt att leva, producera och vara tillsammans. Som **Al Mikey** från Plan C säger i en intervju om den sociala strejken, kan rörelser skapa uppbrott och ändra på det sociala livet. Många av initiativen blir ändå svåra att greppa just på den här fronten. Hur kunde ett gemensamt liv se ut, här och nu?

Frågan om gemensamma livsformer är inte sekundär, tvärtom. Utan gemensamma livsformer saknar vi kampförmåga och blir isolerade från varandra. Vi vill bidra till diskussionen kring den sociala strejken genom exempel från USA, Italien och Spanien som inspirerat oss och andra i Helsingfors. Med ömsesidigt omsorgsarbete i bräschens riktlinjer för hurdana livsformer som kollektivt kan konstrueras.

I Atlanta i delstaten Georgia har ett kollektiv av unga aktivister skrivit texten *How to Start a Fire*, som kan läsas som en uppmaning att tänka på hur ett gemensamt liv (*a life in common*) kunde se ut, här och nu? Vad är det som gör oss starkare? Texten inbjuder en att ta dessa frågor på allvar, att tänka på hur vi tillsammans kan konstruera en kraft och hur man bygger dem. De uppmanar till att börja enkelt: *"lär dig att koka mat först för tio – sedan hundra, att lära sig vårdens grunder, att sprida motinformation, att lära sig historia och lära sig av historien, att bygga bord och att dansa"*. Kamraterna från Atlanta tar skapandet av gemensamma livsformer och frågan om hur de kan se ut på det allvar frågan förtjänar.

Ett annat exempel på hur ett gemensamt liv kan skapa politisk kraft är kollektivet Låbas i den italienska staden Bologna. Kollektivet ville skapa ett uppbrott i historien och identiteten i de radikala urbana rörelserna i Italien. Låbas har sökt en linje som är radikal och konfliktinriktad. Genom en marknad med närproducerade grönsaker för allmänheten, ett autonomt dagis, en ekologisk pizzeria och ett autonomt härbärge har kollektivet lyckats få en stark konsensus bakom sig och ett stöd i sina kvarter. Kamraterna från Bologna kallar sin metod *mutuality*. Ett sätt att erbjuda verkliga lösningar och samtidigt skapa nya sociala relationer för att omkullkasta de rådande.

Europas intressantaste rörelse sett från omsorgens synvinkel finns

i Spanien. La PAH – *Plataforma de los Afectados por la Hipoteca* – är en rörelse som stöder de som blivit skuldsatta efter att den spanska bostadsbubblan spruckit 2007. La PAH har kombinerat konfrontation och empati. Det finns plats för känslor, gråt och sorg, men alltid en axel att luta sig mot, empati och omsorg i högsta grad. Lika viktig är konfrontationen. Rörelsen för tillsammans förhandlingar med banker, ockuperar kontor och formar blockader. När människor i stormöten får stöd och uppmuntran får de tillbaka sitt egenvärde efter skammen att inte förmå betala av sitt bolån.

Varför är dessa exempel intressanta? Det gemensamma med dem är att de har tagit frågan om reproduktion, omsorg och empati på allvar, och byggt sin politiska kraft långt på basen av det. Samtidigt har rörelserna inte bara slängt vänsterns dammiga symbolik och slagord i papperskorgen, utan har utmanat och delvis ryckt sig loss från den tradition de själva är en del av. Då texter och kommentarer om processen kring den sociala strejken understryker friheten från den gamla vänsterns bagage, visar de ovan nämnda initiativen vikt av att utmana sin egen tradition.

Vi är imponerade av initiativens förhållning till kollektiv omsorg och empati och förmågan att vända dem till en politisk kraft. I dessa tider behöver vi varandra mer än någonsin. Vi tror inte att någon rörelse som inte tar dessa frågor på allvar kan bli framgångsrik i vårt samtida, bedrövliga samhällsklimat. Frågan om hur vi ska orka kämpa, backa upp varandra, erbjuda en axel till dem som behöver det och hur vi kan skapa gemensamma livsformer, måste hela tiden lyftas på bordet. A

Skribenterna är frilansare från Helsingfors som följt med diskussionen om den sociala strejken på konferensen Marx2016 i Stockholm 15–16.10.2016 med bidrag från Kulturfonden för Sverige och Finland

KÄLLOR:

Brunila, M (2016): Efter skammen: Europas mest intressanta rörelse finns i Spanien. <http://www.nytid.fi/2016/03/efter-skammen-europas-mest-intressanta-rorelse-finns-i-spanien/>

Cant, C (2016): "Every Strike Acts as an Accelerant": A Conversation about the Social Strike. <http://www.weareplanc.org/blog/every-strike-acts-as-an-accelarant-a-conversation-about-the-social-strike/>

Milburn, K (2015): On Social Strikes and Directional Demands. <http://www.weareplanc.org/blog/on-social-strikes-and-directional-demands/>

Bild Hilla Kurki

-ISTER

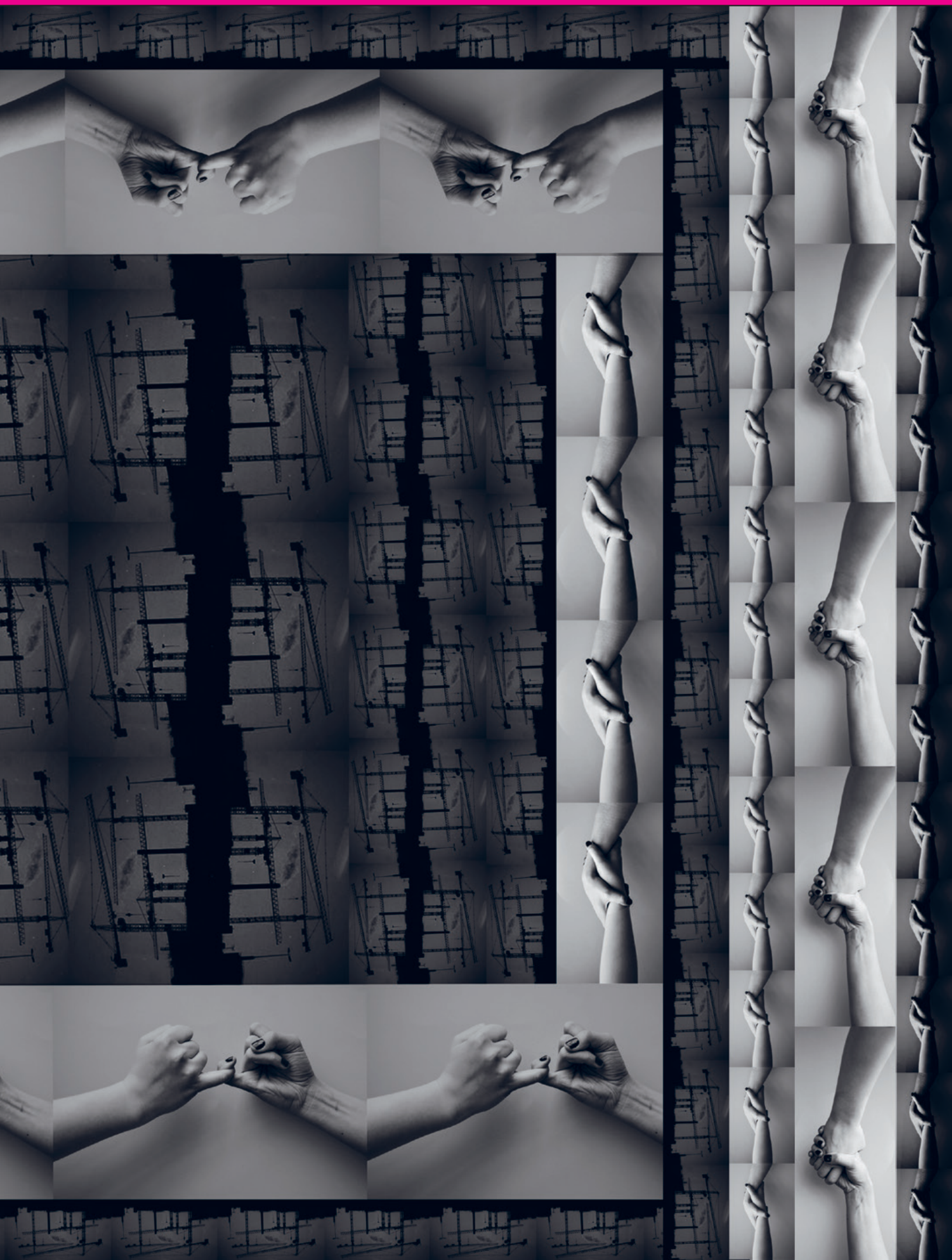
Se på oss små anarkister
hur vi över gräset sneddar
hur vi vårt livsrum breddar
Trädgårdsgångars smygligheter
Se på oss små feminister
vägrar hålla tand för tunga
hör oss skrika skratta sjunga
Normer knakar bryts och brister

Se på oss små aktivister
hur vi drömmar talar skriver
hur vi bom och segel river
Samtidsskeppets myterister

Se på oss små humanister
vi drar undan rökridåer
från kuliss till scennivåer
Huvudroller ej statister

Se på oss små optimister
hur vi samlar spik och bräder
hur vi bygger bro och städer
Handlingskraftens utopister

Text Sandra Holmqvist

Text Minna Sell

SYSTERSKAPET I LITTERATUREN

För flera år sedan deltog jag som åhörare i ett filosofiseminarium. Jag har varit med på många seminarier, men det här lämnade ett speciellt intryck som jag har tänkt på under flera tillfällen sedan dess. Jag minns inte mera den exakta diskussionen, bara att den utbyttes mellan en kvinnlig filosof och några manliga filosofer – alla mycket intelligenta människor – som sysslat med filosofi under många år, säkert under största delen av sina liv. Det som gjorde intryck var en minimal nyansskillnad i diskussionen som bidrog till att de manliga filosoferna inte förstod den kvinnliga filosofens poäng. Det är svårt för mig att beskriva denna nyans, jag minns inte den exakta kontexten, jag minns bara att den fanns där, vilket gjorde att den kvinnliga filosofens poäng aldrig blev fullständigt godkänd. Detta skedde ingalunda av illvilja. Det handlade bara om att dessa filosofer, på ett visst plan, talade om skilda saker. Och att en essentiell poäng inte blev bemött, därför att den inte märktes i diskussionen – nyansen undgick dem. Hade jag själv deltagit i diskussionen hade jag kanske inte lagt märke till det, men som utomstående märkte jag det tydligt.

Varför det fanns en nyansskillnad, om det handlar om någon fundamental biologisk olikhet, kommer jag inte ta ställning till (men jag finner det osannolikt). Det finns säkert många orsaker som ledde till att det blev som det blev. Men jag kände att den här situationen handlade om en

MAN HETTE RONJA
OCH SKUTTADE
OMKRING I SKOGEN
OCH KÄMPADE OCH
VANN MOT ALLT
SOM KOM EMOT.

viss slags intern dialog som skilde sig, och som skilde sig ganska fundamentalt. Jag har funderat på vad som kan bidra till en så skild ställning. Vad som gör och leder vårt tänkande och vad som då lämnar spår som man finner lättare eller svårare att relatera till. Något jag har funderat mycket på under den senaste tiden är litteratur och den inverkan den kan ha på oss. Jag tror att det vi läser är mycket viktigt. Det kan vara ett sätt på vilket man både kan förstå och stiga in i en oliktankande persons värld, men också ett sätt att själv identifiera sig med vissa personer. Jag tror att det är viktigt att kunna göra båda.

VEMS ERFARENHET?

Jag har många manliga vänner. Och många av dem är läsare. Vi diskuterar ofta böcker och litteratur. En av de frågor jag ofta ställer allra först är vilka favoritförfattarna är. Det är **Victor, Hugo, Tolstoy, Murakami, Kundera, Barthes**. Och jag ställer frågan: ingen kvinna? Och varje gång ser de lite förvånade ut. För de har inte tänkt på det. Och de säger oftast att: "Oj då! Du har rätt". Men ofta bortförklaras det med att de inte kan relatera lika lätt till böcker skrivna av kvinnliga författare.

Detta både intresserar och oror mig. Och jag undrar hur det från början gått så. Och vad det betyder. Jag hade själv tidigare aldrig i högre grad funderat på om mina favoritförfattare är kvinnor eller män. Och då jag tittar i min bokhylla finns där lika många kvinnliga som manliga författare. Och jag tycker att de alla har något fint och personligt att ge. Jag läser både **Knausgård** och **Ferrante** med lika stort intresse. Och jag försöker tänka tillbaka på om det fanns en tid då det var olika. Fanns det en tid då jag läste mera kvinnor? Eller män? Och hur har det då påverkat mig?

KVINNORS ÄVENTYR

Jag tänker tillbaka på det jag läste som barn. Jag har haft tur. Jag föddes in i en familj där böcker är en del av vardagen. Och före jag kunde läsa själv läste vi högt (och ännu idag inger mig högläsning en känsla av trygghet i en skrämmande värld). Bland de första böckerna jag läste var **Astrid Lindgrens** historier. Där finns Lisa i Bullerbyn som är en "vanlig" flicka vars inre värld man följer; hennes små och stora glädjeämnen. Pippi och Ronja som har starka personligheter med framåtanda, personer som lever helt enligt sina egna regler. Ingen kan rå över dem. De här böckerna gav mig både en känsla av sammanhållning som flicka och en känsla av möjlighet. Efter att jag läst dem hittade jag med vänner på lekar där man kunde låtsas vara dessa karaktärer. Man hette Ronja och skuttade

omkring i skogen och kämpade och vann mot allt som kom emot. Man kände att man kan göra vad som helst.

Senare läste jag *Unga Kvinnor* och *Anne på Grönkulla*. I dessa böcker följer vi flickor. Hur det är att växa upp och finna sin plats i världen. Hur det är att bli förälskad och sårad. Man känner med Anne och Jo, lever med dem, upplever det de upplever.

Jag tror att alla dessa böcker, och min relation till dessa karaktärer, har haft betydelse för den person jag är i dag. Hur jag ser på världen. Flickor har alltid haft en egen röst. Jag tror att det är mycket viktigt att kunna identifiera sig med fiktiva personer, på ett djupt plan. Det är ett sätt på vilket man kan acceptera sig själv, hitta sig själv och veta att man inte är ensam. Det bidrar också till en känsla av systerskap. Man är flickor, man har olika personligheter, men alla en röst. En stark röst som blir hörd och delad.

Finns det böcker som dessa för pojkar? Jag är inte expert. Jag läste själv **Mark Twain** som barn. Men han talade inte till mig på samma sätt som de böcker jag redan har nämnt. Och kanske det har att göra med att jag växte upp med flickor. Men statistiskt läser pojkar mindre än flickor. Och jag tänker – kan det ha något att göra med att inte ha samma möjlighet att verkligen identifiera sig med en litterär karaktär i ett tidigare skede? En karaktär som gör att man känner sig förstådd, som ger en plats i världen. Som i sin tur gör det enklare att öppna sig för andra världar.

Då jag frågar mina vänner när de började läsa svarar de ofta att de fann en filosof de började tycka om, eller att de började läsa **Tolkien** eller klassikerna. Men det är en hel värld som då blir lämnad utanför, som kan ge en bas. Som barn.

I HAD TO START WITH MYSELF

Idag finns det fantastiska kvinnliga författare: **Siri Hustvedt**, **Elena**

FLICKOR HAR ALLTID HAFT EN EGEN RÖST.

Ferrante, Arundati Roy, Chimamanda Ngozi Adichie för att bara nämna några. De har alla fantastiska språk som ger helt unika insikter i deras världar. Och samtidigt beskriver de världar som man, som kvinna, kan relatera till. Hur det är att, på olika sätt, bli utsatt för mäns "våld". Vad det innebär att vara kvinna idag. På ett sätt som är helt olika sättet på vilket män beskriver liknande saker. Därför att det är situationer man som kvinna levt igenom och således kan beskriva på ett helt speciellt sätt. Att läsa de här böckerna ger en inblick i denna värld; en inkörsport – om det finns intresse. Ändå blir litteratur av kvinnor ofta förbisedd som en egen kategori av litteratur. Litteratur som inte ännu har helt samma status som litteratur av män.

I *Frantumaglia* (2016) skriver Elena Ferrante att hon började läsa böcker av män. Hon ansåg att om hon ville bli en god författare så måste hon utgå från den manliga litterära kulturen. Men sen började hon läsa kvinnor, hon säger:

"Then I read books that exalted the female difference and my thinking was turned upside down. I realized that I had to do exactly the opposite: I had to start with myself and with my relationships with other women – this is another essential formula – if I really wanted to give myself shape."

Och hon fortsätter:

"We know everything about the male symbol system; they, for the most part, know nothing about ours, above all about how it has been restructured by the blows that the world has dealt us. What's more, they are not even curious, indeed they recognize us only from within their system."

Jag finner dessa citat mycket viktiga. Det handlar om hur hon hittade sig själv, den kvinnliga kreativa rollen samt systerskapet i litteraturen. Det ger kvinnor en möjlighet att uttrycka sin synpunkt. Sitt sätt att vara, som är annorlunda än mäns. Hur denna skillnad är viktig. Och hur den ännu kämpar för sin status; sin existens bredvid litteratur skriven av män.

Samtidigt är litteraturen en mycket stark form att föra fram feministiska ståndpunkter. Den kan skapa samhörighet – tillsammans relaterar vi till varandra. Vi kan stå tillsammans. Kvinnliga författare kan tillsammans visa, i skrift, den värld vi lever i. Och ta ställning till värden utgående från vår egen referens, vårt eget system. A

Text/Bild Melinda Lönnberg

Vad gör man med syster som hatar det att syster

talas ut

säger stopp när orätten malar stöder systrar som brutit itu.

Vad säger man syster som vrålar att man inte skall tänka på kvot vi har det bra redan somdetnuär sluta att kämpa emot

tänk på barnen på mannen samhället faller annars ihop!

Syster vrålar till syster syster vill inte se komplimanger är det ju bara grabba kött och befalla att le Syster vrålar till syster det är ju bara *som det är* kvinnor är byggda på visst sätt varför vill du ändra på det?

Vad säger man syster som hatar

syster istället för *hat*

symptom istället för orsak släggan

och inte glastak

Vad gör man med syster som tystar vill se bara det man tror För syster tycker som mönstret vi är korsttygn, bröst och blod Syster säger att vi måste bara fylla vårt broderi

för man behöver en k v i n n a

och inte någon hysteri.

Älskar man gråter och lider känner med syster som hatar

förstår man - hur långt att syster har tungt

när syster vill tysta sin syster.

Text Martina Moliis-Mellberg

Bild NRK

ALL HEDER ÅT SKAM

WARNING:
SPOILERS!

Intresset för den norska ungdomsserien Skam har fullkomligt exploderat under hösten. Den tredje säsongen har avslutats i Norge medan de två första har nått såväl Sverige som Finland. Även utanför Norden har serien fått stor uppmärksamhet, både genom att rättigheterna för konceptet sålts till USA och genom fans som textat serien till engelska och spridit avsnitten på nätet.

Seriens skapare **Julie Andem** reste runt och intervjuade ungdomar i Norge innan hon skrev serien, och

det är troligtvis därför den har en helt unik känsla av äkthet och realism. Det är så att till och med undertecknad ibland måste påminna sig om att det faktiskt är fiktion, inte dokumentär.

Varje säsong fokuserar på en specifik karaktär och bygger på korta nedslag i vardagen. Vi är med i skolan, hemma, på fest, hos vänner. Tempot är relativt lågmålt och fokus ligger på upplevelsen av att vara privilegierad tonåring i Oslo (gymnasieskolan Hartvig Nissen är en överklasskola och klassperspektiv är något serien undviker). Föräldrar och andra vuxna är överlag frånvarande, och många av karaktärerna bor ensamma eller med vänner.

Att se på Skam är beroendeframkallande och känslomässigt utmattande. Det är lysande skådespeleri och imponerande karaktärsbyggen. I de

två första säsongerna ligger fokus på Eva, Noora, Vilde, Chris och Sana (först ur Evas perspektiv, sedan ur Nooras), fem flickor som slungas ihop rätt slumpmässigt i början av gymnasietiden. Vänner blir de på ett trevande sätt. Eva har förlorat sin bästa vän Ingrid och känner sig både dumpad och vilsen. Hon träffar Vilde på en fest och blir inbjuden att delta i planerandet av en framtida "russebus" (förenklat: Norges svar på bänkskuddagen och förberedelserna inför den). Vildes kompis Chris lär känna Sana på en tyskalektion och tar med henne medan Noora joinar för att hon vill lära känna Eva.

Redan från början introduceras här ett mycket medvetet sätt att prata om sexualitet, identitet, könsroller och feminism. Ett tidigt exempel är följande konversation mellan Eva

och Noora, efter att Eva har blivit kallad "slut" av Ingrid:

Noora: Du vet, sånn statistisk sett, er det sånn at jenter som kaller andre jenter "slut" har 90% større sjanse for å få klamydia.
Eva: Seriøst?
Noora: Nei. Med det hadde vært veldig kult hvis det var sånn da.

Även när flickorna inte håller med varandra så håller de varandra om ryggen. Och de vågar ifrågasätta varandras åsikter. Detta visas tydligt i relationen till Vilde. Hon är fördomsfull och lite naiv, men utan att porträtteras endimensionellt. När Vilde objektifierar skolans populäraste kille William, med motiveringen att killarna ju gör samma sak, påpekar Noora att det är en väldigt vriden syn på jämställdhet. När William sedan betar sig illa mot Vilde är det Noora som vågar stå upp mot honom, i en av seriens absolut bästa scener. När Vilde kallar Eva "slutty" tar Noora fighten för att få Vilde att förstå att hon är en del av problemet när hon hänger sig åt slut-shaming. Men Vilde tar till sig kritiken och blir senare ett oväntat stöd i Nooras liv.

Skam har fått viss kritik för att de kvinnliga protagonisterna försvinner in i sina förhållanden och tillåter sig förändras för kärlekens skull. Det är en kritik som har korn av sanning men som bör nyanseras. Det är nämligen gravt förenklat att fokusera på det mindre attraktiva i relationerna och bekvämt blunda för allt annat.

Visserligen tillbringar Eva en stor del av sin säsong med att fundera på ifall hon kan lita på pojkvännen Jonas och ifall Jonas kan lita på henne, men det som verkligen berör är den förstörda relationen till Ingrid. I Skam behandlas den som en förlo-rad kärlek, vilket är exakt vad den är. För att kunna gå vidare är det inte Jonas hon behöver komma över, det är Ingrid. Och när hon når den punkten kommer hon till insikt. Hon måste

vara ensam, ta reda på vem hon är. Evas avskedsord till Jonas är en av säsongens bästa stunder:

"Det føles som jeg måtte gi opp alt bare for å bli sammen med deg. Jeg ditchet bestevenninnene mine. Det fikk meg til å føle meg som dritt. Jeg har gått rundt og hatt noia for at det har vært noe mellom dere to. Jeg har tenkt at hvis du og jeg kunne gjøre noe sånt mot Ingrid, kunne du nok gjøre det samme mot meg. Kanskje jeg tenkte at jeg fortjente det. Og så ble jeg bare usikker og desperat. Dine meninger betydde liksom mer enn mine egne. Og det skal ikke være sånn. Jeg er nødt til å finne ut hva mine egne meninger er. Og det må jeg gjøre alene."

För Noora är det däremot en resa i annan riktning. Den andra säsongen tvingar henne i viss mån att välja mellan sina värderingar och sina känslor när den har henne att falla för färbok William. Han fördjupas visserligen som karaktär under säsongens gång, men förblir en överklassbrat med svårigheter att behärska sitt humör. Effekten han har på Noora är inte heller odelat positiv.

Nooras dragning till William är visserligen trovärdig (hur många duktiga flickor har inte fallit för skitstövlar) och i sig ser jag inte problemet med att undersöka deras relation närmare, men då serien väljer att strunta i Noora i säsong tre lämnas vi med en fadd smak i munnen. Jaha, så Noora hoppade av skolan och följde William till London där han bara jobbade och hon kände sig ensam så hon kom hem igen och ligger nu på en madrass i hallen och ältar sitt

förhållande med Eva per telefon mitt i natten? Det rimmar illa med den Noora vi fick lära känna initialt, och jag hoppas verkligen att Julie Andem och Skam ger henne återupprättelse i kommande säsonger.

Detta till trots rör sig Noora inte bort från sina vänner. Tvärtom. När hennes värld rasar samman är det vännerna hon tyr sig till, och när William inte kan hantera att hon blivit utnyttjad och eventuellt våldtagen av hans bror Nico är det vännerna, med Vilde i spetsen, som lyssnar på henne och pushar henne till att anmäla och konfrontera Nico.

"Man dømmer ikke vennene sine, og man står opp for dem uansett!" säger Sana när Vilde än en gång gått över gränsen, och det sammanfattar väl känslan som serien genomgående förmedlar. Ett annat passande citat är refrängen till Gabrielles olovligt catchiga "5 fine frøkner", en riktig chicks before dicks-anthem. För Skam-fans är den nog mer förknippad med tredje säsongen då den där används i en mycket fin scen mellan huvudkaraktären Isak och hans stora kärlek Even, men lyssnar en på texten är det svårt att inte associera till Eva, Noora, Sana, Vilde och Chris:

Fem fine frøkner oppi klubben, vi befaler
skru det helt opp i himmelen
Om det e fem fine fyrer spiller ingen rolle for det
e ingen andre eg heller gjør det her med

För hur mycket flickorna i Skam än bryr sig om att hooke och tänka på fyrer så är systerskapet centralt och så hoppas jag att det förblir. Under säsong tre flyttar fokus till pojkarna och hur fint det än är saknar jag de fem fina fröknarna och välkomnar dem tillbaka i kommande säsonger. De har mera att ge oss. Serr ass. A

Skribenten är kulturskribent, filmkritiker och författare

ANNONSERA I ASTRA

HELSIDA:	350 EURO
1/2 SIDA:	200 EURO
1/4 SIDA:	100 EURO
1/6 SIDA:	50 EURO

ASTRA
OCKSÅ DIGITALT.

MERA INFO:
ASTRA.FI

VILL DU MEDVERKA I ASTRA?

Vi letar hela tiden efter nya
skribenter, illustratörer och
fotografer.

SKICKA ETT MAIL TILL
astra@astra.fi
OCH BERÄTTA OM VAD DU VILL GÖRA.

OM DU HAR ARBETSPROV, EN HEMSIDA
ELLER EN PORTFOLIO FÅR DU GÄRNA
BIFOGA ELLER LÄNKA!

ASTRA NU OCKSÅ SOM PODD!

ASTRA lanserar en helt ny feministisk
podcast om samhälle, feminism
och kultur. Det första poddavsnittet
behandlar temat ARBETE. Grafiker
och konstkritiker Johanna Bruun,

filosof Mari Lindman och författare och
journalist Ylva Perera pratar om varför
arbete är en feministisk fråga och
om vilka problem som finns i dagens
arbetskultur.

LYSSNA PÅ:
WWW.SOUNDCLOUD.COM/ASTRA-PODD

INTRESSERAD AV ATT AKTIVERA DIG I ASTRA?

BRINNER DU FÖR
FEMINISM OCH
JÄMSTÄLLDHET
OCH TYCKER
DU OM ATT
DISKUTERA OCH
REAGERA?

GILLAR DU ATT
STÄLLA TILL
MED FEST OCH
EVENEMANG
ELLER ÄR DU EN
FENA PÅ SIFFROR
OCH PLANERING?

ASTRAS STYRELSE VÄLKOMNAR
ALL SORTS ENGAGEMANG.

VÄLKOMMEN MED PÅ ÖPPET ÅRSMÖTE
DEN 19 MARS KL 14 I KABELFABRIKEN,
TALLBERGSGATAN 1/175, HELSINGFORS,
B-TRAPPAN, VÅNING 5.

OM DU INTE KAN VARA MED PÅ MÖTET
MEN ÄNDÅ VILL VARA MED I STYRELSEN
KONTAKTA DÅ GÄRNA OSS PÅ
astra.styrelse@gmail.com FÖRE MÖTET,
ELLER OM DU HAR NÅGRA FRÅGOR
GÄLLANDE ASTRA. VI SÖKER AKTIVA
FRÅN HELA FINLAND.

PRENUMERERA!

Vill du prenumerera på
ASTRA eller ge någon en
gåvoprenumeration?

Gå in på:
astra.fi

Eller skicka blanketten
nedan till adressen:
Tidskriften ASTRA
Tallbergsgatan 1/175
00180 Helsingfors, Finland

Skicka e-post till
adressen:
pren@astra.fi

JAG VILL:

- ☐ Prenumerera
- ☐ Ge tidningen i present
- ☐ Göra en adressändring

VÄLJ PRENUMERATION (4 nr.)

☐ Donationsprenumeration	80€
☐ FINLAND	45€
☐ Studerande/Pensionär/Arbetslös	35€

☐ ÖVRIGA NORDEN	52€
☐ Studerande/Pensionär	45€

☐ ÖVRIGA VÄRLDEN	55€
☐ Studerande/Pensionär	50€

GÅVOPRENUMERATION (4 nr.)

(för dig som är prenumerant)

☐ FINLAND	35€
☐ ÖVRIGA NORDEN	45€
☐ ÖVRIGA VÄRLDEN	50€

SKICKA TIDNINGEN TILL:

Förnamn:
Efternamn:
Gatuadress:
Postnummer:
Ort:
Telefon:
E-post:

BETALARE:

(behövs bara om uppgifterna är andra än ovan)

Förnamn:
Efternamn:
Gatuadress:
Postnummer:
Ort:
Telefon:
E-post:

ORDLISTA

ACCELERANT – en komponent som försnabbar en utveckling. Ordet används ofta då det är frågan om en kemisk process.

ALIENERA – ett sociologiskt begrepp som betyder förfrämligande.

(KULTURELL) APPROPRIERING – när någon för egen vinning lägger beslag på en kultur hen inte är del av.

BINARITET – en logik där det bara finns två olika alternativ, används ofta av feminister för att hänvisa till den felaktiga idén om att det

bara skulle finnas två kön.

HOMOSOCIALITET – det av queerteoretikern Eve Sedgwick introducerade begreppet homosocialitet betecknar samkönade sociala band, speciellt sociala relationer mellan personer av samma kön.

KROPPSPOSITIVITETSRÖRELSEN – rörelse som betonar alla kroppars lika rätt att finnas till, oberoende av BMI (Body Mass Index).

LESBISKT KONTINUUM – en term den feministiska teoretikern Adrienne Richs använder för att beskri-

va möjligheten för en kvinnoidentifierad kvinna i ett patriarkat. Kan, men behöver inte, referera till sexualitet.

PREKARISERING – sociologiskt begrepp som beskriver en ökning av osäkra arbetsförhållanden

PROFITERA – få vinst av, dra nytta av
SOLANAS DADDY’S GIRLS – ur Valerie Solanas *SCUM Manifest*, kvinnor som allierar sig med män och inte med kvinnor

SUBVERSIV – omstörtande, omvälvande

RÄTTELSE i nummer 1/16 av ASTRA hade det smugit sig in i ett fel – fotona på sidan 48 var naturligtvis tagna av Ida Taavitsainen som också skrivit texten.

ALLT VI BEHÖVER ÄR VARANDRA, VI KAN SKAKA SYSTEMEN TILLSAMMANS.

NOMINERAD SOM
ÅRETS NORDISKA
KULTURTIDSKRIFT

ISSN 2323-3966

9 772323 396009

17001

Kultti rf

